

*Когда наука достигает какой-либо вершины,
с нее открывается обширная перспектива
дальнейшего пути.*

С. И. Вавилов

Механізм регулювання економіки

УДК 001.895

Повітчан В. В.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ДЕЯКИХ КАТЕГОРІЙ ІННОВАТИКИ

In the article the nature of innovations and innovation activity with the help of the morphologic analysis method is determined. The classification of innovations according to the basic symptoms is carried out. The necessity of system approach and the complex usage of the innovation activity for the achievement of the maximal efficiency in the work of the enterprise is defined.

Еволюція людства відбувається за умови постійного генерування й упровадження ідей, що удосконалюють суспільство. Сучасна спрямованість розвитку світової економіки визначається глобалізацією, прогресуючим зростанням високих інформаційних технологій, постіндустріальних принципів суспільного розвитку, підвищенням ролі інтелектуального капіталу та менеджменту, соціальних і гуманітарних чинників економічного прогресу, затвердженням пріоритетності базових засад сталого розвитку, який сприяє економічному зростанню.

Глобалізація відкриває перед людством величезні можливості в розширенні обміну товарами, послугами, інформацією, технологіями та капіталом, взаємодії у гуманітарній сфері, духовному збагаченні особистості. Водночас для значної частини людства глобалізація несе в собі й істотні загрози, зумовлюючи розмежування країн на "цивілізаційний центр" і "периферійну зону", поглиблюючи їх диференціацію в соціально-економічному розвитку [1, с. 1].

Для забезпечення позитивного розвитку суспільства, а також для рівноцінного співробітництва з іншими державами в умовах конкуренції необхідний пошук шляхів забезпечення економічного зростання, основним фактором якого є підвищення продуктивності виробництва. Економічний і соціальний прогрес будь-якого суспільства неможливий без постійного відновлення техніки і технології виробництва, асортименту продукції, що випускається, методів організації управління виробництвом й засобами маркетингу.

У Зверненні Президента України до Верховної Ради України "Європейський вибір: концептуальні основи стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки" визначено, що "основою стратегічного курсу, його базовим принципом має стати реалізація державної політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, утвердження України як високотехнологічної держави" [1, с. 4].

Сутність запровадження інноваційної моделі структурної перебудови полягає в запровадженні інноваційної діяльності в усіх галузях економіки, зростанні взаємозв'язку між ринками капіталу і нових технологій, швидкому розвитку того, що одержало назву "економіка, заснована на знаннях", або "нова економіка", посиленні соціальної орієнтації нових технологій, глобальному характері створення й використання знань, технологій, продуктів і послуг.

Сьогодні стає очевидним, що інновації життєво необхідні для сталого розвитку кожного підприємства й української економіки в цілому. Для визначення стратегії інноваційного розвитку є вкрай потрібним правильне визначення сутності таких категорій інноватики, як інновації та інноваційна діяльність.

Науковим фундаментом, теоретичною базою інноваційної діяльності є інноватика — напрямок наукової діяльності, який займається розробкою та розвитком теоретичних основ, наукової методології й методів прогнозування та створення, планування й організації інноваційної діяльності.

Термін "діяльність" визначається в науковій літературі як "специфічний для людини спосіб відношень до зовнішнього світу, який полягає в перетворенні й підпорядкуванні його людським цілям. За своїм змістом діяльність — це виробництво матеріальних та духовних благ, форм спілкування людей, перетворення суспільних умов та відношень, розвиток самої людини, її здібностей, вмінь, знань" [2, с. 167].

Термін "інноваційна діяльність" визначається як:

"діяльність, спрямована на забезпечення нового рівня взаємодії факторів виробництва завдяки використанню нових науково-технічних знань. В умовах ринкової економіки здійснення інноваційної діяльності опосередковується комерційним успіхом" [3, с. 34 – 35];

"системний вид діяльності колективу людей, спрямований на реалізацію в суспільній практиці інновацій (нововведень) "під ключ" на базі виконання й запровадження нових наукових знань, ідей, відкриттів та винаходів, а також існуючих й перевірених

наукомістких технологій систем та обладнання" [4, с. 3];

"діяльність, спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок для розширення й відновлення номенклатури та поліпшення якості продукції, що випускається, (товарів, послуг), удосконалення технології їхнього виготовлення з наступним впровадженням й ефективною реалізацією на внутрішньому та зовнішньому ринку" [5, с. 20];

"процес створення, впровадження і поширення інновацій" [6, с. 273];

"діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентних товарів і послуг" [7, с. 266];

"діяльність учасників господарських відносин у сфері господарювання, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя" [8, с. 537].

Аналіз наведених визначень інноваційної діяльності приводить до висновку, що інноваційна діяльність — це системний вид діяльності, спрямований на реалізацію (створення, впровадження і поширення) інновацій. Метою інноваційної діяльності є отримання комерційного успіху за рахунок впровадження інновацій.

Мета інноваційної діяльності, способи, форми й терміни здійснення визначаються ресурсними можливостями окремих економічних агентів і всього суспільства. Ресурсні можливості впливають на масштаби інноваційної діяльності, повноту охоплення кола соціально-економічних проблем, черговість їхнього вирішення і включають практично все, що може бути використане в інноваційному процесі, забезпечуючи одержання кінцевих результатів. Однак самі кінцеві результати у визначеному змісті стають вихідним пунктом наступного етапу інноваційної діяльності і тому можуть також розглядатися як ресурси.

Термін "інновації" останнім часом активно використовується в літературі як самостійно, так і для визначення споріднених понять: "інноваційна діяльність", "інноваційний процес", "інноваційний продукт". З огляду на швидкий розвиток виробничих сил інновації дійсно є головною рушійною силою суспільного виробництва. Тому необхідно визначитися із сутністю категорії "інновації".

Слово "інновація" має латинське походження, де "innovatio" означає "оновлення". У сучасній англійській мові слово "innovation" — введення, представлення чогось з новими властивостями — "нововведення" [9, с. 439].

Саме поняття "інновація" вперше з'явилося в наукових дослідженнях культурологів ще в XIX ст. і почало введення деяких елементів однієї культури в іншу. Частіше мова йшла про інфільтрацію європейських звичаїв і способів організації в традиційні азійські та африканські суспільства [10, с. 21]. Закономірності технічних інновацій почали вивчатися лише на початку XX ст.

Вперше опис інноваційних процесів ввів в економічну науку австро-американський економіст Й. Шумпетер у роботі "Теорія економічного розвитку" (1911 р.) [11]. У той час ще не був визначений термін "інновації", мова йшла про "нові комбінації" змін у розвитку.

"Нові комбінації", за Й. Шумпетером, виходять за рамки оновлення процесу виробництва і складаються зі змін у розвитку виробництва та ринку.

Ним було виділено п'ять типових змін:

виготовлення нового, ще не відомого споживачам продукту або продукту нової якості;
впровадження нових методів виробництва або способів комерційного використання (купівля-продаж) певного товару;

освоєння нових ринків збуту;

використання нової сировини та напівфабрикатів;

проведення змін в організації виробництва та його матеріально-технічного забезпечення.

Пізніше, в 30-ті роки XX ст. він дав наступне визначення інновації: "Виробнича функція...описує кількісні зміни продукту з урахуванням змін у всій сукупності факторів, що на нього впливають. Якщо замість суми факторів ми змінимо форму функції, то одержимо інновацію" [12, с. 49].

У світовій економічній літературі поняття "інновація" вчені трактують по-різному, в залежності від об'єкта та предмета свого дослідження. Б. Твісс визначає інновацію як процес, у якому винахід чи ідея здобуває економічний зміст [13]. На думку Б. Санто, це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів веде до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій. У випадку, коли інновація орієнтована на економічну вигоду, прибуток, її поява на ринку може принести додатковий дохід [14]. П. Друкер визначає інновації як зміни, які ймовірніше за все містять у собі підприємницькі можливості [15]. Л. Водачек дає їм визначення як цільовій зміні у функціонуванні підприємства як системи [16]. А. Баркер доводить, що це процес створення нових джерел задоволення покупців [17].

Немає єдності у визначенні поняття інновації й у вчених Росії та України. Сутність інновацій визначається так:

1) "ідея, практика чи продукт, які сприймаються індивідом як нові" [18, с. 23];

2) "керований процес, який має комплексний характер й полягає у введенні різних змін до існуючих систем і структур з метою створення, поширення й дослідження принципово нового або модифікованого практичного засобу, який задовольняє конкретні суспільні потреби та дає економічний, технічний або соціальний ефект" [19, с. 110];

3) "матеріалізація різних за рівнем наукових знань" [19, с. 109];

4) "процес, що включає створення, розробку, застосування, поширення та вибування нових технологічних та будь-яких інших рішень" [20, с. 53];

5) "результат діяльності з оновлення, перетворення попередньої діяльності, що призводить до заміни одних елементів іншими або доповнює новими ті, що вже є" [3, с. 10];

6) "кінцевий результат інтелектуальної діяльності у вигляді будь-якого нового об'єкта або у вигляді будь-якого об'єкта, який якісно відрізняється від попереднього аналога" [4, с. 6];

7) "комплексний процес створення й використання нового (або кращого задоволення вже існуючого) практичного засобу для нової суспільної потреби" [21, с. 271];

Узагальнення підходів до визначення терміна "інновації"

Категорія	Визначення терміна "інновації"	Джерело
Процес	1) процес, у якому винахід здобуває економічний зміст;	[13]
	2) процес створення нових джерел задоволення покупців;	[17]
	3) керований процес введення змін для одержання економічного ефекту;	[19]
	4) процес, що включає створення, розробку, застосування, поширення нових рішень;	[20]
	5) комплексний процес створення нового практичного засобу для нової суспільної потреби	[21]
Зміна	1) зміни в розвитку виробництва та ринку;	[11]
	2) зміна форми виробничої функції;	[12]
	3) зміни, які містять у собі підприємницькі можливості;	[15]
	4) зміни у функціонуванні підприємства	[16]
Результат	1) ідея, практика чи продукт, які сприймаються як нові;	[18]
	2) матеріалізація різних за рівнем наукових знань;	[19]
	3) результат діяльності з оновлення попередньої діяльності;	[3]
	4) кінцевий результат інтелектуальної діяльності у вигляді нового об'єкта;	[4]
	5) будь-яке вдосконалення виробничих сил, пов'язане з новими науково-технічними рішеннями;	[22]
	6) матеріалізація глобальних науково-технічних ідей;	[23]
	7) оформлений результат досліджень, розробок, робіт;	[5]
	8) результат діяльності зі створення та використання новацій, втілених у вигляді товарів та методів управління;	[6]
	9) нова техніка, технологія;	[2]
	10) новина, застосована в галузі технології виробництва або управління;	[26]
	11) новостворені або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція, послуги, а також організаційно-технічні рішення	[7]
Підхід	Новий підхід до конструювання, виробництва, збуту товарів	[27]
Інвестування змін	Вкладання коштів в економіку, які забезпечують зміну поколінь техніки та технології	[2]

Як видно з табл. 1, автори виділяють п'ять основних категорій, які визначають сутність терміна "інновація".

Категорія "процес" (від лат. слова "processus" — проходження, просування вперед) визначається як:

"хід будь-якого явища, послідовна зміна явищ, стадій розвитку та ін." [2, с. 693];

"сукупність послідовних дій для досягнення будь-якого результату" [2, с. 693];

"розвиток певного явища, послідовна зміна стадій, етапів, ступенів, якісно нових форм" [28, с. 296];

"послідовна зміна чого-небудь, що відбувається в закономірному порядку" [29, с. 487];

"сукупність ряду послідовних дій, що спрямовані на досягнення певного результату" [29, с. 487].

Виходячи з того, що термін "процес" визначається категоріями зміни, дії, розвиток, категорії процес та зміни є тотожними.

8) "будь-яке вдосконалення, зміна, перетворення елементів виробничих сил, пов'язані з новими відкриттями, науково-технічними рішеннями, винаходами, раціоналізацією" [22, с. 14];

9) "це матеріалізація глобальних науково-технічних ідей у галузі створення нових технологій, техніки, конструкційних та інших видів матеріалів" [23, с. 5];

10) "це оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок чи експериментальних робіт у якій-небудь сфері діяльності з підвищення її ефективності" [5, с. 14];

11) "кінцевий результат діяльності зі створення та використання новацій, втілених у вигляді удосконалених чи нових товарів (виробів чи послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва, виробництва і збуту товарів, які сприяють розвитку й підвищенню ефективності функціонування їх виробників і споживачів" [6, с. 274];

12) "від латинського слова "innovatio" — оновлення, що вказує на процес. Споріднене слово "innovation" з англійської мови перекладається як новаторство, що вказує на діяльність новаторів. З іншого боку, інновацію можна розглядати не як дію з досягнення результату, а як сам результат" [24, с. 5].

У сучасних економічних словниках інновації визначаються як:

"нововведення в галузі техніки, технології, організації виробництва й управління, які базуються на використанні досягнень науки та передового досвіду, а також застосування цих новацій у різних галузях і сферах діяльності" [25, с. 130];

"вкладання коштів в економіку, які забезпечують зміну поколінь техніки та технології" [2, с. 281];

"нова техніка, технологія, які є наслідком досягнень науково-технічного прогресу" [2, с. 281];

"новина, застосована в галузі технології виробництва або управління будь-якої господарської одиниці" [26, с. 81].

Сучасна економічна енциклопедія визначає інновації як "новий підхід до конструювання, виробництва, збуту товарів, завдяки чому інноватор та його компанія здобувають переваги над конкурентами" [27, с. 324].

Закон України "Про інноваційну діяльність" визначає інновації як "новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери" [7, с. 266].

З публікацій [3 – 8] видно чітке визначення сутності інноваційної діяльності — це процес, системний вид діяльності, спрямований на реалізацію інновацій. У той же час сутність категорії інновації визначається неоднозначно. Навколо визначення цієї категорії точаться суперечки. Що саме є сутністю інновації — процес, система, зміни чи результат?

З огляду на те, що більшість менеджерів у світі, за даними у джерелі [17], вважають інновації продуктом, результатом (користю), які повинні від них отримати, то вкрай необхідним є правильне визначення цієї категорії та класифікація інновацій за рядом основних ознак.

Для узагальнення визначення сутності інновацій використаний метод морфологічного аналізу.

Згруповані за основними категоріями визначення інновацій наведені у табл.1.

Таким чином, категорія "інновації" визначається як процес створення, розробки, застосування, поширення й використання нових практичних засобів для задоволення суспільних потреб, забезпечення зміни поколінь техніки та технологій і одержання економічного ефекту. Тобто інновація в різних випадках може розглядатися як процес і як результат.

Для встановлення значимості тієї чи іншої інновації, виявлення ступеня її впливу на підвищення добробуту населення, а також для порівняння кількісної та якісної оцінки інновацій важливе значення має класифікація інновацій за рядом основних ознак.

Інновації можна класифікувати за економічними ознаками, сферою застосування, задоволенням потреб, причинами виникнення, ступенем новизни і т. ін. [3; 4; 7; 30; 31]. Класифікація інновацій за основними ознаками наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація інновацій за основними ознаками

Ознака інновації	Різновиди інновацій	Сутність
1	2	3
Ступінь значимості	Базисні (радикальні, базові)	В основі лежать нові фундаментальні наукові досягнення
	Інтегруючі	Результат використання оптимального комплексу раніше накопичених і перевірених у світовій практиці досягнень (знань, технологій, систем, устаткування і т. ін.)
	Поліпшуючі	Спрямовані на поліпшення характеристик наявних товарів і існуючих послуг за рахунок використання результатів науково-дослідних, дослідно-конструкторських, а також організаційно-технічних робіт
Пріоритетність	Пріоритетні	Виконані за законодавчо визначеними напрямками інноваційної діяльності
	Другорядні	Важливість яких для суспільства на законодавчому рівні не визначена
Характер потреб, що задовольняють	Існуючі	Орієнтовані на існуючі потреби
	Нові	Орієнтовані на формування нових потреб
Ступінь новизни	Світові	Нові для всього світу
	Загальнодержавні	Нові для країни
	Загальнофірмові	Нові для даного підприємства, галузі
Спрямованість результатів та сфера застосування	Наукові	Призначені для одержання нових знань, обґрунтування наукових ідей і нових технологій
	Продуктові	Призначені для задоволення тих чи інших потреб у нових товарах, послугах, потребах споживачів
	Ринкові	Відкривають нові сфери застосування продукції, товару, що дозволяє реалізувати інноваційну продукцію й послуги на нових ринках
	Процесові	Призначені для задоволення потреб у нових функціонально орієнтованих фізико-хімічних і інформаційних процесах, процесах соціальної та виробничої організації підприємств

Закінчення табл. 2

1	2	3
Причини виникнення	Реактивні	Виступають як реакція на нові перетворення і дії, що здійснюють конкуренти
	Стратегічні	Спрямовані на вирішення перспективних завдань з метою одержання вирішальних конкурентних переваг у перспективі
Спосіб впровадження	Системні (інкрементальні)	Постають на основі ухваленної на підприємстві системи їх створення. Вони базуються передусім на пошукові рішення щодо скорочення витрат, вдосконаленні технологічних процесів, на новій системі організації фірми в рамках визначеного процесу діяльності
	Одиничні (стихійні)	Не є наслідком існуючої системи, а радше відповіддю на нові можливості або загрози
Функціональне призначення та застосування	Технічні	Призначені для виробництва нової продукції, продукції з новими чи поліпшеними властивостями
	Технологічні	Призначені для удосконалення способів виготовлення продукції на базі новітніх технологій
	Організаційно-управлінські	Пов'язані з процесами керування й оптимальної організації виробництва, комунікацій, транспорту, збуту і постачання
	Інформаційні	Вирішують завдання організації раціональних інформаційних потоків, оптимального управління цими потоками в різних галузях науково-технічної, інноваційної, виробничої діяльності, підвищення оперативності одержання інформації, її повної надійності й вірогідності
	Соціальні	Спрямовані на поліпшення умов праці, вирішення проблем охорони здоров'я, освіти, науки, культури й інших соціальних проблем населення

Різні види інновацій (згідно з наведеною в табл. 2 класифікацією) знаходяться в тісному взаємозв'язку і пред'являють специфічні вимоги до практичної реалізації інновацій та здійснення інноваційної діяльності. Так, наприклад, технічні й технологічні інновації впливають на зміст виробничих процесів та одночасно створюють умови для ефективної реалізації організаційно-управлінських інновацій, які, у свою чергу, здійснюють вплив на зміст соціальних інновацій.

Велике значення необхідно приділяти визначенню інновацій за ознакою пріоритетності, розраховуючи на фінансову підтримку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з боку держави. У класичній літературі цій класифікаційній ознаці не приділялось уваги у зв'язку з тим, що лише в Україні підтримка інноваційної діяльності стала базовим принципом державної політики.

Класифікація інновацій за розглянутими вище ознаками дозволяє:

створювати економічні механізми й організаційні форми управління інноваціями й інноваційною діяльністю в залежності від типу інновацій;

визначити методи, способи і форми реалізації та просування інноваційного продукту й інноваційних технологій у залежності від різних типів інновацій;

оптимізувати організаційні форми інноваційної діяльності й інноваційної інфраструктури, економічні відносини в інноваційній сфері та управлінні інноваційними процесами на підприємстві.

Таким чином, здійснення в Україні економічних перетворень господарського механізму відбувається в епоху глобалізації економіки і вносить корінні зміни в структуру матеріального виробництва та виробничі відносини, що тягне за собою зміни в методах управління підприємством. Виходячи з того, що з кожним роком економічна ситуація стає все більш складною і все менше визначеною, стає очевидно необхідність впровадження інновацій, ведення інноваційної діяльності як усередині підприємства, так і в мережах зв'язків з іншими підприємствами.

Визначення сутності категорій інноватики (інноваційна діяльність — системний вид діяльності, спрямований на реалізацію створення, впровадження і поширення) інновацій; інновації — процес створення, розробки, застосування, поширення й використання нових практичних засобів для задоволення суспільних потреб, забезпечення зміни поколінь техніки та технологій і одержання економічного ефекту) приводить до висновку, що максимальна ефективність від інноваційної діяльності досягається при системному підході за умови її комплексного застосування в технічній, технологічній, організаційно-управлінській, інформаційній і соціальній сферах.

У першу чергу це стосується підприємств аерокосмічної галузі України, як таких, що виготовляють наукомістку, високотехнологічну, конкурентоспроможну продукцію й мають великий інноваційний потенціал.

Література: 1. Звернення Президента України до Верховної Ради України "Європейський вибір: концептуальні основи стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002–2011 роки". — К., 2002. — 20 с. 2. Краткий экономический словарь / Под ред. А. Н. Азриляна. — 2-е изд. доп. и перераб. — М.: Институт новой экономики, 2002. — 1088 с. 3. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность. — М.: Экзамен, 2001. — 576 с. 4. Гамидов Г. С. Основы инноватики и инновационной деятельности / Г. С. Гамидов, В. Г. Колосов, Н. О. Османов. — СПб.: Политехника, 2000. — 323 с. 5. Святоцький О. Д. Правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні: питання теорії і практики / О. Д. Святоцький, П. П. Крайнев, С. Ф. Ревуцький. — К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2003. — 80 с. 6. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи. Навчальний посібник. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2003. — 280 с. 7. Закон України "Про інноваційну діяльність" // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — №36. — С. 882–892. 8. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — №18–22. — С. 440–558. 9. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. — Delhi: Oxford University Press, 1987. — 1038 p. 10. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). — М.: Политиздат, 1989. — 272 с. 11. Шумпетер И. Теория экономического развития. — М.: Прогресс, 1982. — 456 с. 12. Schumpeter J. Business Cycles. — McGraw-Hill, New York, 1939. — 196 p. 13. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. — М.: Экономика, 1989. — 272 с. 14. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. — М.: Прогресс, 1990. — 296 с. 15. Друкер Питер Ф. Рынок: как выйти в лидеры. Практика и принципы. — М.: Book chamber international, 1992. — 352 с. 16. Водачек Л. Стратегия управления инновациями на предприятии / Л. Володчек, О. Водачкова. — М.: Экономика, 1989. — 224 с. 17. Баркер Л. Алхимия инноваций. — М.: ООО "Вершина", 2004. — 224 с. 18. Аверчев В. П. Управление нововведениями в США. Проблемы внедрения / В. П. Аверчев, Н. А. Воронков, А. Н. Исаенко. — М.: Наука, 1986. — 244 с. 19. Яковец Ю. В. Ускорение научно-технического прогресса: теория и экономический механизм. — М.: Экономика, 1988. — 336 с. 20. Дынкин А. А. Новый этап НТР:

Экономическое содержание и механизм реализации в капиталистическом хозяйстве. — М.: Наука, 1991. — 272 с. 21. Добров Г. М. Прогнозирование и оценки научно-технических нововведений / Г. М. Добров, А. А. Коренной, В. Б. Мусиенко. — К.: Наукова думка, 1989. — 276 с. 22. Салин В. Л. Экономика и нововведения. — К.: Вища школа, 1991. — 112 с. 23. Амоша А. Н. Инновации в производстве (соц.-экон. аспект) / А. Н. Амоша, Н. А. Лобанов, Л. И. Саломатин. — К.: Наукова думка, 1992. — 192 с. 24. Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (синергетические эффекты инноваций). — К.: Феникс, 2004. — 560 с. 25. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. — М.: ИНФРА-М, 1997. — 496 с. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология. В 2-х т. — Т. 2 / Пер. с фр. И. Бернар, Ж.-К. Колли. — М.: Междунар. отношения, 1994. — 720 с. 27. Економічна енциклопедія. У 3-х т. Т. 1 / А. С. Гальчинський, В. М. Гесць, О. І. Амоша, С. В. Мочерний (відп. ред.). — К.: Видавничий центр "Академія", 2000. — 864 с. 28. Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т. 3 / А. С. Гальчинський, В. М. Гесць, О. І. Амоша, С. В. Мочерний (відп. ред.). — К.: Видавничий центр "Академія", 2000. — 952 с. 29. Українська Радянська енциклопедія: У 17-ти т. Т. 11 / М. П. Бажан (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Г. Бондарчук, П. А. Власюк, Б. В. Гнеденко. — К.: Академія Наук УРСР, 1963. — 592 с. 30. Домбровский Я. Инновационная практика польских предприятий / Я. Домбровский, І. Коладкевич. — К.: Центр інновацій та розвитку, 2000. — 132 с. 31. Закон України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — №13. — С. 354–358.

Стаття надійшла до редакції
14.03.2005 р.

УДК 332.72.01

Кадикова І. М.

СТОСОВНО ПИТАННЯ ПРО МОДЕЛІ РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

In the article the experience of the foreign countries in the land relations reforming is generalized and systematized; the models of carrying out the land and agrarian reforms in the various economic systems are allocated.

Ретельне вивчення моделей реформування земельних відносин, що склалися у світовій практиці, має безпосереднє відношення і до українських господарських відносин. Адже за всіх складнощів і суперечностей, приたまаних трансформаційному періоду економіки, саме вдале системне перетворення відносин власності, у першу чергу відносин земельної власності, має засвідчити життєздатність ринкових реформ.

Досвід земельної реформи зарубіжних країн, особливо східноєвропейських, є не тільки орієнтиром для створення дієвого механізму її регулювання в Україні та в інших країнах СНД, але й дозволяє уникнути багатьох помилок і прорахунків при моделюванні та прогнозуванні розвитку процесів із формування українського ринку землі. Така думка поширена у провідних колах вітчизняних економістів. Наприклад, голова Державного комітету